

CONSTITUȚIILE STATELOR LUMII

Ion GUCEAC, membru corespondent al Academiei de Științe a Republicii Moldova, doctor habilitat în drept, profesor universitar. Absolvent al Universității de Stat din Moldova, Facultatea de Drept, diplomă de mențiune (1989). Doctor în drept, Academia de Poliție „Alexandru Ioan Cuza”, București (1996). Conferențiar universitar, Academia de Poliție „Ștefan cel Mare”, Chișinău (1998). Doctor habilitat în drept, Institutul de Filosofie, Sociologie și Drept al AȘM (2003). Profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova (2005). Membru corespondent al Academiei de Științe a Republicii Moldova (2013). În prezent exercită funcția de vicepreședinte al AȘM.

Este recunoscut ca fondator al direcției științifice „Democratizarea sistemului constituțional din Republica Moldova – parte integrantă a constituționalismului european”, ce ține de cercetarea multilaterală a constituționalismului autohton și impactul acestuia asupra construcției statale.

Este autorul unui număr considerabil de articole și lucrări științifice, inclusiv monografii și manuale pentru universități, dintre care, pornind de la conținut și valoarea științifică, un rol deosebit reprezintă: *Statul și poliția* (monografie), Cartier, Chișinău, 1997; *Evoluția constituționalismului în Republica Moldova*, Chișinău, 2000; *Curs elementar de drept constituțional* (vol. I), Chișinău, 2001, (vol. II), Chișinău, 2004; *Evoluția constituționalismului și a organizării de stat în Republica Moldova/ Fenomenul constituționalismului în evoluția Republicii Moldova spre statul de drept*, Tipografia Centrală, Chișinău, 2003; *Drept electoral*, Tipografia Centrală, Chișinău, 2005; *Dicționar juridic: Drepturile omului pe înțelesul tuturor*, Editura Știința, Chișinău, 2010; *Dreptul de a întemeia și de a se afilia la un sindicat în condițiile societății civile contemporane* (în colab.), Constanța, Editura Ex Ponto, 2011; *Constituția la răscruce de mileniu*, Tipografia Centrală, Chișinău, 2013.

Academia de Științe a Moldovei
Institutul de Cercetări Juridice și Politice
Institutul de Creație Legislativă și Drept Comparat

Ion Guceac

CONSTITUȚIILE STATELOR LUMII

(abordare rezumativă)

CARTIER
juridic

CARTIER

Editura Cartier, SRL, str. București, nr. 68, Chișinău, MD2012.
Tel./fax: 022 20 34 91, tel.: 022 24 01 95. E-mail: cartier@cartier.md
Editura Codex 2000, SRL, Strada Toamnei, nr. 24, sectorul 2, București.
Tel./fax: (021) 210 80 51. E-mail: romania@cartier.md
www.cartier.md

*Cărțile CARTIER pot fi procurate în toate librăriile bune din România și Republica Moldova.
Cartier eBooks pot fi procurate pe iBooks, Barnes & Noble și pe www.cartier.md*

LIBRĂRIILE CARTIER

Librăria din Centru, bd. Ștefan cel Mare, nr. 126, Chișinău. Tel./fax: 022 21 42 03.
E-mail: librariadincentru@cartier.md
Librăria din Hol, str. București, nr. 68, Chișinău. Tel.: 022 24 10 00.
E-mail: librariadinhol@cartier.md

Comenzi CARTEA PRIN POȘTĂ
CODEX 2000, Str. Toamnei, nr. 24, sectorul 2, 020712 București, România
Tel./fax: (021) 210 80 51
E-mail: romania@cartier.md
www.cartier.md

Taxele poștale sunt suportate de editură.
Plata se face prin ramburs, la primirea coletului.

Editor: Gheorghe Erizanu
Lectori: Em. Galaicu-Păun, Valentin Guțu
Coperta: Vitalie Coroban
Design/tehnoredactare: Marina Darii
Prepress: Editura Cartier
Tipărită la Bons Offices

Ion Guceac
CONSTITUȚIILE STATELOR LUMII
Ediția I, martie 2016

© 2016, Editura Cartier. Toate drepturile rezervate.
Cărțile Cartier sunt disponibile în limita stocului și a bunului de difuzare.

Lucrarea a fost realizată cu suportul financiar oferit în proiectul
Creația legislativă în Republica Moldova: istoric și tendințe, din cadrul Institutului
de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei și a fost recomandată
spre publicare de către Consiliul Științific al Institutului.

Dedicată aniversării a 70-a de la crearea primelor instituții de cercetare și a 55-a
de la inaugurarea și fondarea Academiei de Științe a Moldovei.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții
Guceac, Ion.

Constituțiile statelor lumii : (abordare rezumativă) / Ion Guceac ;
Acad. de Științe a Moldovei, Inst. de Cercet. Juridice și Publice. – [Chișinău] :
Cartier, 2016 (Tipogr. "Bons Offices"). – 908 p. – (Colecția "Cartier juridic" /
coord. de Oleg Efrim, ISBN 978-9975-79-951-5).

500 ex.
ISBN 978-9975-86-040-6.
342.4(100)
G 93

CUVÂNT-ÎNAINTE

Un veritabil jurist va evalua prevederile normative oferind întâietate Constituției statului, nu pentru că Legea Supremă este un izvor formal de drept, dar pentru că este o materie de cunoaștere, prin sine însăși. Constituția, ca lege fundamentală, care stabilește principiile de bază ale organizării statului și societății, este un document cu o semnificație specifică nu doar în plan juridic, ci și în plan istorico-politic.

Constituțiile reprezintă o excelentă oglindă a diferențelor naționale. Ele cuprind, în forma și structura lor, particularitățile tradițiilor naționale. De fiecare dată o perioadă a devenirii unei societăți se va reflecta într-un izvor de drept constituțional, dar pe măsură ce societatea evoluează, textul constituțional devine spirit pentru jurisprudență, inclusiv pentru cea constituțională. *A fortiori*, instanța constituțională, precum și alți subiecți de drept sunt obligați să țină cont de valorile constituționale și să le interpreteze având în vedere contextul istoric și etnic al devenirii naționale.

Prezenta lucrare, în care se abordează rezumativ *constituțiile statelor lumii*, va servi drept temelie de reflecție asupra bazei de organizare a puterii în diferite state și de inspirație în elaborarea unor principii constituționale. Or, în prezent dimensiunea comparativă a devenit una dintre caracteristicile majore ale gândirii juridice contemporane și chiar una dintre componentele variabile ale acestei gândiri.

Lucrarea de față comportă și valoare practică, incluzând aria de interes a celor care își propun să cerceteze structura actelor constituționale ale altor state. Elementele structurale ale unui act constituțional sunt de mare importanță, uneori majoră, în asigurarea unei interpretări, într-o manieră transversală, a tuturor prevederilor constituționale, fapt ce ar permite ierarhizarea valorilor și identificarea celor ambigue reglementate.

Acest principiu de „structură de bază” al actului constituțional a fost oglindit și în Hotărârea nr. 36 din 2013 a Curții Constituționale a Republicii

* Raportul Comisiei de la Veneția privind revizuirea Constituției, CDL-AD(2010)001, adoptat în cadrul celei de-a 81-a Ședințe plenare, 11-12 decembrie 2009.

cii Moldova, prin care s-a enunțat, cu titlu de principiu fundamental că „în interiorul ordinii constituționale a fiecărui stat, anumite norme au (implicit și explicit) valoare de principiu care ghidează, de o manieră transversală, interpretarea tuturor prevederilor constituționale, constituind «nucleul constituțional». Această ierarhizare este, de regulă, evidentă în contextul discuțiilor asupra amendamentelor constituționale, dar are consecințe directe și asupra problemelor de aplicare și interpretare a Constituției”. Ierarhizarea elementelor structurale ale constituțiilor a fost evidențiată și de Comisia de la Veneția, care a ținut să sublinieze că „există constituții care declară că anumite părți – adică anumite dispoziții sau principii – sunt imuabile sau intangibile”*.

Pornind de la faptul că studiul de față cuprinde o analiză a textelor constituționale ale statelor, acesta va constitui o sursă de reflectare și de inspirație pentru acei care au drept preocupare majoră domeniul dreptului constituțional comparat; aportul inovativ al studiului se reflectă, ca și în cazul unor cercetări comparate, în utilitatea identificării unor soluții și eliminarea deficiențelor normative ce împiedică progresul social.

*Alexandru TĂNASE,
Președintele Curții Constituționale
a Republicii Moldova*

INTRODUCERE

La originea constituției, ca lege fundamentală cu forță juridică supremă, stă o serie de factori esențiali, definiți convențional *rădăcini istorice și politice ale constituției*. Influența acestor factori în fiecare stat este diferită, dar în ansamblu ei au clădit acel fundament pe care s-a format constituția modernă determinată de participarea omului la viața socială în corelație cu mediul natural.

Charles Montesquieu menționa că „...legile pozitive trebuie derivate din «natura lucrurilor», și nu din comanda arbitrară a unui legislator”¹. Filozoful francez a mai elaborat cunoscuta teorie despre climă, conform căreia clima caldă, temperată sau rece are o influență decisivă asupra gândirii și comportamentului oamenilor și, în consecință, asupra principiilor care stau la baza diferitelor tipuri de societăți², deci și asupra conținutului constituției și al altor legi.

Unii autori includ în categoria factorilor de configurare a dreptului: factorul material (rasa, ambientul, densitatea populației, starea economică etc.); factorul moral (crențele, religia, morala, marile curente de idei); oamenii superiori și hazardul³. Alții includ în această categorie: rasa (aceleași legi nu pot fi aplicate și popoarelor ariene, și popoarelor mongoloide); mediul (clima, teritoriul, morala, starea economică și socială etc.); incluziunea străină; imitația (exemplul Turciei care a adoptat Codul civil elvețian); marii jurisconșulți (inteligența omului); atavismul juridic (obiectul implantat adânc, cum ar fi cazul Angliei); progenismul (adică germeii dreptului viitor); tehnica juridică; densitatea populației; acțiunea solidară a marilor forțe sociale (influența elementelor religios, artistic, economic, literar etc.)⁴.

Unii autori demonstrează existența unui fundament morfologic al dreptului, cum ar fi: factori geografici și demografici, factori economici, religioși, morali, psihologici⁵. Într-o altă viziune acești factori sunt clasificați în trei categorii: cadrul natural, cadrul social-politic și factorul uman⁶.

Conform ideii de „spirit general”, fiecare societate politică dobândește pe parcursul istoriei o structură mentală specifică comună tuturor membrilor săi,

¹ D. Boucher, P. Kelly. *Mari gânditori politici: de la Socrate până astăzi*. București: Editura ALL, 2008, p. 206.

² *Ibidem*.

³ A. Văllimărescu. *Tratat de enciclopedia dreptului*. București, 1999, p. 281.

⁴ *Apud* A. Văllimărescu, *op. cit.*, p. 260-263.

⁵ G. Gurvich. *Elementes de sociologie juridique*. Paris, 1940, p. 248.

⁶ Anita Naschitz. *Teorie și tehnică în procesul de creare a dreptului*. București: Editura Academiei, 1969.

un spirit general. Conform teoriei nominalizate, aceste caracteristici mintale nu sunt determinate doar de cauzele de natură fizică, cum ar fi teritoriul și clima, dar și de cauzele morale, precum religia, legile, maximele guvernământului, pildele trecutului, moravurile, manierele⁷.

În viziunea lui J.-J. Rousseau, consfințirea unei societăți cere oamenilor calități pe care le posedă numai cei mai înzestrați reprezentanți ai ei: o facultate de raționare foarte dezvoltată, iar pentru a face legi drepte, „oamenii trebuie să fie deja așa cum vor deveni abia ca rezultat al acestor legi”⁸. Dacă raportăm afirmația lui Rousseau la factorii de configurare a constituției, constatăm că, într-adevăr, adoptarea acesteia se fundamentează pe principii de raționament puternic dezvoltate, mai ales când este vorba de adoptarea constituției de către o autoritate constituantă originară. În ceea ce privește condiția ca oamenii să fie așa cum solicită constituția până la adoptarea ei, credem că acest fapt este imposibil, îndeosebi în cazul constituțiilor acordate sau al celor adoptate în urma unor revoluții, lovituri de stat sau impuse din exterior, după cum este cazul Constituției Irakului⁹.

Autorul francez François Geny, încă în anii 20 ai secolului precedent, a lansat opinia precum că activitatea de creație a dreptului în general, iar în viziunea noastră și a constituției, oscilează între doi poli independenți: „dat”-ul și „construitul”¹⁰. În opinia aceluiași autor, „dat”-ul dreptului este constituit din patru elemente:

- „dat”-ul *real*, numit și pur natural, își găsește originea în condițiile fundamentale care stau la baza umanității. Aceste condiții pot fi de natură fizică sau morală (climă, sol, producție, constituția anatomică și psihologică a omului, aspirații morale, sentimente religioase etc.) sau de natură economică, politică sau socială.

În viziunea scriitorului francez, aceste relații nu generează nemijlocit norme juridice, dar conturează forma și conținutul acestora, creând astfel mediul favorabil pentru nașterea normelor juridice¹¹;

- „dat”-ul *istoric* reprezintă un „dat” natural consolidat de istorie;
- „dat”-ul *rațional* este o direcție fundamentală ce asigură elaborarea și argumentarea științifică a dreptului pozitiv. Acest „dat” constă în nor-

⁷ *Apud* D. Boucher, P. Kelly, *op. cit.*, p. 206.

⁸ D. Boucher, P. Kelly, *op. cit.*, p. 222.

⁹ Consiliul Irakian de guvernare a semnat Constituția provizorie, stiri.kappa.ro/.../consiliul-irakian-de-guvernare-, accesat la 19.06.13.

¹⁰ F. Geny. *Science et technique en droit privé positif, Première partie, Recueil Sirey*. Paris, 1922, p. 96-97.

¹¹ *Ibidem*, p. 371.

mele de conduită pe care rațiunea umană le selectează din natura omului și din conținutul relațiilor acestuia cu lumea înconjurătoare;

- „*dat*”-ul *ideal* reprezintă tendința de organizare a raporturilor juridice în felul dorit.

Generalizând, observăm că în calitatea sa de izvor fundamental de drept, constituția este și ea influențabilă de unii factorii de configurare a dreptului.

Unul dintre factorii în cauză este *factorul natural* ce reprezintă condiția firească în care se dezvoltă ființa umană și care este constituit din factori geografici, biologici, fiziologici și demografici, aceștia influențând viața socială, dezvoltarea economică, dar și normele juridice în general și ale celor constituționale în special.

Este bine cunoscut că natura înrăurește direct și nemijlocit viața și activitatea individului, iar acest fapt nu poate să nu se răsfrângă și asupra legii fundamentale a societății. Într-adevăr, anumite componente ale cadrului geografic impun adoptarea unor reglementări specifice, de exemplu reglementări privind regimul juridic al mării teritoriale, regimul juridic al terenurilor agricole, al fondului forestier etc. În legătură cu aceasta, Montesquieu susținea că „legile trebuie să fie potrivite cu condițiile fizice ale țării; cu clima rece, caldă sau temperată – cu calitatea solului, cu așezarea, cu îndeletnicirea sa”¹². Tot el afirma că locuitorii câmpurilor mănoase, prea ocupați, ca și comercianții, sunt mai indiferenți față de forma de guvernământ. Spre deosebire de aceștia, locuitorii unor zone muntoase sunt mai interesați de aceste probleme și mai dornici de guvernări moderate, mai energici, mai dispuși să lupte pentru ceea ce nu le oferă terenul. Pe aceeași poziție se plasează și B. Pascal* în opinia căruia „un meridian hotărăște asupra adevărului. Legile fundamentale se modifică. Hazlie justiție, pe care o limitează un râu sau un munte; adevăr dincoace de Pirinei, eroare dincolo”¹³.

Factorul demografic la fel influențează cadrul normativ al constituției în sensul promovării unor dispoziții care ar stimula creșterea natalității ori pentru instituirea unor forme de control legislative adecvate asupra acesteia.

Conținutul constituției este influențat și de *factorii politici*, deoarece statul, reprezentat prin autoritățile publice centrale (parlament, șeful statului,

¹² Montesquieu. *Despre spiritul legilor*. Vol. I. București, 1964, p. 17.

* Blaise Pascal (19 iunie 1623-19 august 1662) – matematician, fizician și filozof francez, având contribuții în numeroase domenii ale științei. Cea mai cunoscută lucrare filozofică a lui Pascal este *Les pensées*, o colecție de gânduri asupra suferinței umane și a încrederii în Dumnezeu, o lucrare apologetică creștină adresată noii lumi desacralizate.

¹³ *Apud* Ion Dogaru. *Teoria generală a dreptului*. Craiova, 1998, p. 73.

guvern etc.), partidele politice, grupurile de presiune au un important rol în evoluția constituției.

În context, nu poate fi neglijat nici *factorul economic*, întrucât un anumit tip de organizare economică a unui stat își lasă amprenta și asupra normelor constituționale existente atât din punct de vedere ideologic, cât și cel al reglementării diverselor probleme care țin de situația economică generală. Astfel, politica exercitată de stat determină cadrul normativ existent la un moment dat în respectivul stat, bazele sale constituționale, modul de organizare și exercitare a puterii.

Așadar, sintetizând materia expusă, constatăm că în fiecare stat aparte constituția era ca și cum „suprapusă” pe această matrice, adaptând elementele preluate la dreptul, cerințele și viziunile noii societăți și ale noului stat.

În afară de aceste valori fundamentale, asupra conținutului constituției influențează mai mulți factori, printre care și procesele de integrare a statelor, dreptul internațional, nivelul de dezvoltare economică, culturală și morală.

În țara noastră tot mai des sunt auzite propuneri privind modificarea Legii Fundamentale. Constituția nu trebuie să fie un organ amorf, ci trebuie să reglementeze procesele ce se produc în societate, pe când adversarii reformei constituționale vorbesc despre eventualele complicații ce însoțesc aceste transformări. Pentru a găsi un răspuns la întrebarea cum sunt soluționate aceste probleme în alte țări, cercetării și analizei au fost supuse legile fundamentale din 195 de state.

În continuare prezentăm succint rezultatele investigațiilor efectuate asupra constituțiilor din statele independente existente pe harta lumii. Astfel în anul 2010 se numărau 193 de state independente, dintre care 44 în Europa, 35 în America, 47 în Asia, 53 în Africa, 14 în Oceania¹⁴. Totodată, am ținut cont și de apariția unor state noi, cum este cazul Sudanului de Sud, ultima țară care, în 2011, și-a proclamat independența, și altele care au sporit numărul statelor suverane. Sub semnul unei mobilități aparte s-a aflat continentul european. Din cele 46 de state europene de astăzi, după 1989, 17 și-au proclamat suveranitatea sau și-au desenat un nou contur pe hartă¹⁵.

Prezentarea constituțiilor urmează o anumită consecutivitate: un scurt istoric al apariției actului, structura și conținutul lui, instituția șefului statului, autoritatea legislativă, puterea executivă și judecătorească, autoritatea care asigură supremația constituției prin controlul constituționalității legilor, mecanismul de revizuire a constituțiilor.

¹⁴ Dragomirescu Ș., Săgeată R. *Statele lumii contemporane*. București: Corint, 2011, p. 20.

¹⁵ Ziarul de Duminică, Serial istoric, *Țări noi pe harta lumii* (III), <http://www.zf.ro/ziarul-de-duminica/tari-noi-pe-harta-lumii-iii-9791159>, vizitat la 14.10.2014.

AFGANISTAN

Denumirea oficială: Republica Islamică Afganistan

Capitala: Kabul. **Limba oficială:** pashtu (afgana de nord) și dari (persana).

Suprafața: 645.807 km².¹⁶ **Locuitori:** 32.738.000¹⁷. Populația este constituită din afgani (pashtu) 42%, tadjici 27%, uzbeki 9%, hazari 9%¹⁸.

Constituția Republicii Islamice Afganistan a fost elaborată de două comisii constituționale (prima a creat proiectul inițial, a doua a consultat populația), adoptată de 502 delegați ai Adunării Naționale la 4 ianuarie 2004, semnată și promulgată de președinte la 26 ianuarie 2004. Se bucură de forță juridică supremă pe întreg teritoriul statului. Până la adoptarea acesteia, pe teritoriul Afganistanului au fost aplicate constituțiile din 1923, 1964, 1977, 1987. În perioada de guvernare a talibanilor (1992-2001) a fost anunțată elaborarea unei noi constituții fundamentate pe Coran și Sunna și pe normele hanifice* din dreptul musulman, însă până la urmă proiectul nu a fost realizat.

Dupa evenimentele din 11 septembrie 2001, talibanii sunt înfrânți, iar regimul islamic fundamentalist pe care aceștia l-au impus este lichidat, în țară începând procesul unei noi construcții de stat. Până la adoptarea noii constituții, în Afganistan este repusă în vigoare Constituția din 1964, cu excepția compartimentelor care reglementau instituția monarhului. În aprilie 2003 este definitivat proiectul noii constituții, al cărei text, în mare parte, a fost preluat din Constituția din 1964. În decembrie al aceluiași an *Loya Jirga* începe dezbaterile acestui proiect, care au finalizat cu adoptarea Constituției.

Constituția este structurată în 12 compartimente care conțin 162 de articole¹⁹.

Conform Constituției (art. 1), Afganistanul este o republică islamică, un stat independent, unitar și indivizibil.

Constituția atribuie națiunii suveranitatea, pe care o exercită direct sau prin intermediul reprezentanților săi. În art. 4 Constituția proclamă că națiunea Afganistanului este constituită din persoanele care au calitatea de cetățean al Afganistanului. Din națiunea afgană fac parte numeroase grupuri etnice:

¹⁶ *Enciclopedia universală Britanica*. Vol.1. București: Editura Litera, 2010, p. 59.

¹⁷ Dragomirescu Ș., Săgeată R. *Statele lumii contemporane*. București: Corint, 2011, p. 152.

¹⁸ *Ibidem*.

* *Hanif* – nume dat în Coran celor care practică o credință pură, adevărată.

¹⁹ The Constitution of Afganistan [on-line0] http://www.afghan-web.com/politics/current_constitution.html#chapterthree (vizitat 04.04.2015).

puștunii, tadjicii, hazarii, uzbecii, turkmenii, pashayiii, nuristanii, aimagii, arabii, kirghizii, qizilbashii, brahvuui etc.

Imnul Afganistanului (art. 20) urmează să fie interpretat în limba puștu și să includă expresia „Allah Akbar”, precum și denumirea tuturor grupurilor etnice din țară.

Constituția mai declară că viața este un dar dumnezeiesc și un drept natural al omului. Nimeni nu poate fi lipsit de acest drept, cu excepția cazurilor prevăzute de lege (art. 23).

Constituția (art. 45) obligă statul să elaboreze un plan de studii unic, fundamentat pe principiile religiei sfinte a islamului, culturii naționale și în conformitate cu principiile academice, inclusiv să elaboreze un plan de învățământ pentru disciplinele religioase, ținând cont de curentele islamice din Afganistan.

Șeful statului. Conform Constituției (art. 60), Președintele Republicii Islamice Afganistan este șeful statului. Președintele vizează autoritatea în ramurile: executivă, legislativă și judecătorească în concordanță cu prevederile Constituției. Președintele trebuie să aibă doi vicepreședinți, unul primar și unul secund. Candidatul la funcția de Președinte trebuie să numească vicepreședinții națiunii.

Vicepreședinții, în absența, la demisionarea sau moartea Președintelui, acțiunează în concordanță cu prevederile Constituției. Președintele este ales prin acumularea a mai mult de 50% din voturi, prin vot liber, general, secret și direct.

Mandatul Președintelui se considera expirat la primul Jawza, la cinci ani după alegeri. Alegerile pentru ocuparea funcției de Președinte au loc în termen de 30-60 de zile după sfârșitul mandatului Președintelui. Dacă nici unul dintre candidați nu reușește să acumuleze mai mult de 50% din voturi în primul tur de scrutin, alegerile repetate au loc în termen de două săptămâni. La această rundă vor participa doar doi candidați cu cel mai mare număr de voturi. În alegerile repetate, candidatul care va obține majoritatea voturilor va fi ales în funcția de Președinte (art. 61 cap. 3, art. 2).

În caz de deces al unuia dintre candidați în timpul primului sau al doilea tur de scrutin, după alegeri sau înainte de anunțarea rezultatelor alegerilor, noile alegeri vor avea loc în conformitate cu prevederile legale. Alegerile pentru funcția de președinte vor avea loc sub supravegherea Comisiei Independente de Supraveghere a Alegerilor (în continuare Comisia). Această Comisie se înființează pentru supravegherea tuturor alegerilor și referendumurilor din țară, în conformitate cu prevederile legii (art. 62, cap. 3, art. 3).

Poate fi ales în această funcție candidatul cu drept de vot care are următoarele calificări: 1. trebuie să fie cetățean al Afganistanului, musulman și născut din părinți afgani, nu trebuie să aibă cetățenia unui alt stat; 2. la ziua când

devine candidat să aibă vârsta minimă de 40 de ani; 3. să nu fi fost condamnat pentru crime împotriva umanității, acte criminale sau privarea de drepturile civile de către o instanță de judecată.

Nimeni nu poate fi ales în calitate de Președinte pentru mai mult de două mandate. Prevederile acestui articol se aplică de asemenea pentru vice-președinți (art. 62, cap. 3, art. 3).

Conform art. 63, cap. 3, art. 4, Președintele ales, înainte de preluarea atribuțiilor sale, depune jurământul de credință în prezența membrilor Adunării Naționale: „În numele lui Allah, milostiv, în numele lui Dumnezeu cel Atotputernic, în prezența voastră, reprezentanți ai națiunii Afganistanului, jur să mă supun și să protejiez prevederile religiei sacre a Islamului, să respect Constituția și celelalte legi din Afganistan și să supraveghez punerea lor în aplicare; pentru a proteja independența, suveranitatea națională, precum și integritatea teritorială a Afganistanului și a drepturilor fundamentale și intereselor poporului afgan, precum și cu ajutorul lui Dumnezeu și cu sprijinul națiunii, să fac eforturi mari și sincere pentru fericirea și progresul poporului afgan”.

Președintele are puterea și funcțiile care i-au fost atribuite după cum urmează (art. 64, cap. 3, art. 5): a) supravegherea punerii în aplicare a Constituției; b) determinarea politicilor fundamentale ale statului, cu aprobarea Adunării Naționale, este Șeful forțelor armate din Afganistan; c) declarația de război și de încetare a focului cu aprobarea Adunării Naționale; d) luarea deciziei necesare în timpul apărării integrității teritoriale și protejarea independenței; e) trimiterea contingentelor forțelor armate în țări străine, cu aprobarea Adunării Naționale; f) convocarea Marii Adunări (*Loya Jirga*), cu excepția situației prevăzute de art. 68 din Constituție; g) declararea stării de urgență se încheie cu aprobarea Adunării Naționale; h) inaugurarea Adunării Naționale și *Loya Jirga*; i) acceptarea demisiei vicepreședintelui; j) numirea Miniștrilor, Procurorului General, directorului Băncii Centrale, șefului Direcției Naționale de Securitate și președintelui Societății Semilunii Roșii Crescende Afgane cu aprobarea Camerei Inferioare a Adunării Naționale (*Wolesi Jirga*) și acceptarea concedierii și a demisiei lor; k) numirea șefului și a membrilor Curții Supreme de Justiție, cu aprobarea *Wolesi Jirga*; l) numirea, pensionarea și acceptarea demisiei și demiterii judecătorilor, ofițerilor forțelor armate, poliției, securității naționale și oficialilor de rang înalt, în conformitate cu legea; m) numirea șefilor misiunilor diplomatice din Afganistan în țări străine și în organizațiile internaționale; n) acceptarea prerogativelor misiunilor diplomatice în Afganistan; p) semnarea de legi și decrete legislative; q) emiterea scrisorilor de acreditare pentru încheierea de tratate bilaterale și internaționale, în conformitate cu prevederile legii; r) emiterea de medalii, titluri onorifice, în conformitate

cu dispozițiile legii; s) stabilirea comisiilor pentru îmbunătățirea stării administrative a țării, în conformitate cu legislația; t) exercitarea altor atribuții, în conformitate cu dispozițiile Constituției.

Președintele poate pleda pentru organizarea unui referendum cu privire la problemele naționale, politice, sociale sau economice importante (art. 65, cap. 3, art. 6).

Președintele nu poate vinde sau dona proprietăți de stat, cu excepția reglementării legislative. Președintele nu poate acționa pe baza unor considerente lingvistice, etnice, religioase, politice și regionale în timpul mandatului său (art. 66 cap. 3, art. 7).

În caz de demisie, punere sub acuzare sau de deces al Președintelui, sau de o boală gravă a Președintelui, care ar împiedica îndeplinirea atribuțiilor sale, prim-vicepreședintele se angajează în îndatoririle și autoritățile acestuia (art. 67, cap. 3, art. 8). Președintele își declară demisia în fața Adunării Naționale. Boala gravă trebuie să fie dovedită de către un comitet medical autorizat desemnat de Curtea Supremă de Justiție. În acest caz, alegerea pentru noul președinte are loc în termen de trei luni, în conformitate cu art. 61 din Constituție. În timpul când prim-vicepreședintele acționează în calitate de președinte interimar, el nu poate efectua următoarele: a) modificarea constituției; b) concedierea de miniștri; c) organizarea unui referendum.

În această perioadă vicepreședinții pot fi numiți în calitate de candidați pentru funcția de Președinte, în conformitate cu dispozițiile Constituției. În cazul absenței Președintelui, atribuțiile prim-vicepreședintelui sunt stabilite de către președinte.

În caz de demisie sau de deces al unuia dintre vicepreședinți, o altă persoană îl va înlocui la propunerea Președintelui și cu aprobarea *Wolesi Jirga*. În caz de deces simultan al președintelui și al prim-vicepreședintelui, atribuțiile lor sunt exercitate de al doilea vicepreședinte, de președintele Camerei Superioare a Adunării Naționale (*Meshrano Jirga*), iar în absența președintelui *Meshrano Jirga*, de președintele *Wolesi Jirga*, iar în lipsa președintelui *Wolesi Jirga*, Ministrul Afacerilor Externe va prelua atribuțiile Președintelui, în conformitate cu art. 67 din Constituție (art. 68, cap. 3, art. 10).

Președintele răspunde în fața națiunii și *Jirga Wolesi*, în conformitate cu prevederile Constituției. Acuzațiile de crimă împotriva umanității, trădare națională sau crimă pot fi invocate împotriva Președintelui de o treime din membrii *Wolesi Jirga*. În cazul în care două treimi din voturile *Wolesi Jirga* se vor pronunța contra, *Wolesi Jirga* va convoca o *Loya Jirga* în termen de o lună. În cazul în care *Loya Jirga* va aproba acuzația cu o majoritate de două treimi din voturi, Președintele este demis, iar cazul este depus în instanța de judecată

specializată, compusă din trei membri ai *Wolesi Jirga* și trei membri ai Curții Supreme de Justiție numiți de către *Loya Jirga* și președintele *Meshrano Jirga*. Procesul este condus de o persoană desemnată de către *Loya Jirga*. În această situație, se aplică dispozițiile art. 67 din Constituție (art. 69, cap. 3, art. 11).

Puterea legislativă (art. 81) este realizată de Adunarea Națională, numit organ legislativ suprem, care reflectă voința oamenilor și reprezintă întreaga națiune. Adunarea are o structură bicamerală: Camera Reprezentanților (*Wolesi Jirga*) și Senatul (*Mshrano Jirga*).

Camera Reprezentanților este constituită din membri aleși de popor prin vot universal, direct, secret și liber exprimat, pentru un mandat de cinci ani. Membrii Camerei Reprezentanților sunt aleși într-un număr proporțional numărului populației din fiecare regiune, dar nu trebuie să fie mai mare de 250. Constituția impune alegerea a cel puțin două femei din partea fiecărei provincii.

Senatul este constituit din membri aleși și membri numiți (art. 84). Astfel, conform Constituției, membrii consiliului fiecărei provincii aleg câte un membru pentru un mandat de patru ani, iar membrii consiliilor raionale din cadrul fiecărei provincii aleg câte un reprezentant pentru un mandat de trei ani. Președintele numește restul membrilor Senatului (o treime din numărul total), selectați din rândul persoanelor cu experiență, pentru un mandat de cinci ani, inclusiv doi reprezentanți ai persoanelor cu dizabilități și doi reprezentanți ai pensionarilor. Jumătate din membrii numiți de Președinte trebuie să fie femei.

Constituția (art. 110) prevede crearea Marelui Consiliu (*Loya Jirga*) constituit din membri ai Adunării Naționale, președinți ai consiliilor provinciale și ai celor raionale. Miniștrii, președinții și membrii Judecătoriei Supreme pot participa la ședințele *Loya Jirga*, dar ei nu au dreptul la vot. Acest organ este convocat pentru adoptarea hotărârilor ce țin de independența, suveranitatea națională, integritatea teritorială și soluționarea celor mai importante probleme ale statului, pentru revizuirea constituției și pentru revocarea președintelui.

Puterea executivă este realizată de șeful statului și de guvern. Guvernul este format din miniștrii care lucrează sub conducerea Președintelui. Miniștrii sunt numiți de președinte și propuși spre aprobare la Adunarea Națională. Candidatul la funcția de ministru trebuie să aibă următoarele calități: a) să aibă doar cetățenia Republicii Islamice Afganistan. În cazul în care un candidat pentru un post ministerial deține și cetățenia unui alt stat, *Wolesi Jirga* va avea dreptul de a confirma sau respinge nominalizarea lui sau a ei; b) să aibă studii superioare, experiență de muncă și o bună reputație; c) vârsta lui/ei nu trebuie să fie mai mică de treizeci și cinci de ani; d) nu trebuie să fi fost condamnat/ă pentru crime împotriva umanității, act criminal sau privat de drepturile civile de către o instanță (art. 72, cap. 4, art. 2).

Guvernul exercită următoarele atribuții: a) execută dispozițiile prezentei Constituții, alte legi, precum și ordinele finale ale instanțelor; b) protejează independența, apără integritatea teritorială, precum și protejează interesele și demnitatea Afganistanului în comunitatea internațională; c) menține ordinea publică și luptă pentru eliminarea corupției administrative; d) pregătește bugetul, reglementează afacerile financiare și protejează bogăția publică; e) elaborează și implementează programe de progres social, cultural, economic și tehnologic; f) analizează raportul Adunării Naționale de la sfârșitul anului fiscal cu privire la sarcinile realizate și principalele planuri pentru noul an fiscal; g) efectuează și alte activități recunoscute prin Constituție și de alte legi ca drepturi ale Guvernului. În scopul de a pune în aplicare principalele politici ale țării, Guvernul elaborează și aprobă regulamente.

Aceste reglementări nu trebuie să fie în contradicție cu textul și spiritul oricărei legi.

Ca șefi de unități administrative și membrii ai guvernului, miniștrii vor îndeplini atribuțiile lor în limitele stabilite de Constituție și de alte legi. Miniștrii răspund în fața Președintelui și a *Wolesi Jirga* pentru îndeplinirea sarcinilor specifice (art. 77, cap. 4, art. 7).

Miniștrii pot fi numiți din cadrul și din afara componenței Adunării Naționale. În cazul în care un membru al Adunării Naționale este numit ministru, el pierde calitatea sa de membru al Adunării și este înlocuit de o altă persoană, în conformitate cu prevederile legii (art. 73, cap. 4, art. 3).

Dacă un ministru este acuzat de crimă împotriva umanității, trădare națională sau act criminal, cazul este prezentat la un tribunal special, în conformitate cu art. 134 din Constituție.

În caz de plecare a *Wolesi Jirga*, Guvernul poate adopta legi în regim de urgență și pe alte motive decât cele legate de buget și problemele afacerilor financiare. Decretele legislative devin legi după ce sunt semnate de Președinte și aprobate de Adunarea Națională în timp de treizeci de zile începând de la prima sesiune a Adunării. În cazul respingerii de către Adunarea Națională, legile devin nule (art. 79, cap. 4, art. 9).

Puterea judecătorească este realizată de Judecătoria Supremă (*Stera mahkama*), înaltele curți și de curțile de apel (art. 116).

Judecătoria Supremă este constituită din nouă membri numiți de Președintele afganez pentru un termen de 10 ani, cu aprobarea Camerei Reprezentanților. Ceilalți judecători sunt numiți de Judecătoria Supremă, cu aprobarea Președintelui țării.

Controlul constituționalității legilor este exercitat de o comisie independentă, ai cărei membri sunt numiți de Președintele țării (art. 157).

Pentru revizuirea Constituției Președintele țării formează o comisie alcătuită din membri ai Guvernului, ai Adunării Naționale și Judecătoriei Supreme (art. 150). Legile de revizuire a Constituției sunt adoptate de *Loya Jirga* cu 2/3 din voturile membrilor săi.

AFRICA DE SUD

Denumirea oficială: Republica Africa de Sud

Capitala: Pretoria și Cape Town. **Limbi oficiale:** afrikaans, engleza, pedi, sotho, setswana, siswana, siswati, tsivenda, xitsonga, ndebele, xhosa, zula²⁰. **Suprafața:** 1.219.090 (km²)²¹. **Locuitori:** 42.300.000. **Religia:** creștinism peste 75%, animism, hinduism, islamism. Aproximativ trei sferturi din populație sunt negri africani (zulu, xhosa, sotho și tswana). Circa o optime o constituie albi, restul fiind descendenți indieni sau de rase mixte²².

Constituția Republicii Africa de Sud a fost adoptată de Adunarea Constituțională la 11 octombrie 1996 și a intrat în vigoare la 4 februarie 1997²³. Inițial, Constituția fusese adoptată la 8 mai 1996, dar ulterior a fost supusă unor noi dezbateri, ca urmare a hotărârii Curții Constituționale din 6 septembrie 1996, în care formulase mai multe observații care urmăreau o mai bună corelare a prevederilor Constituției cu principiile constituționale cuprinse în Anexa IV la Actul constituțional al Republicii Africa de Sud din 1993²⁴.

Crearea ei a fost prevăzută de Constituția intermediară din 1993, adoptată după renunțarea la politica apartheidului și trecerea la o societate democratică multirasială. Anterior, în țară au fost adoptate încă două constituții (din 1984 și 1993). Prezenta Constituție a suferit 17 modificări, ultima modificare a fost efectuată în 2012 și a intrat în vigoare la 01.02.2013²⁵.

²⁰ Dragomirescu Ș., Săgeată R. *op. cit.*, p. 222.

²¹ *Enciclopedia universală Britanica*, Vol. 1, p. 64.

²² *Ibidem. op. cit.*, p. 64.

²³ Constitution of South Africa [on-line] <http://www.acts.co.za/constitution-of-the-republic-of-south-africa-act-1996/> vizitat 25.06.2014.

²⁴ C. Călinoiu, V. Duculescu, G. Duculescu. *Drept constituțional comparat*. Ed. a 4-a, revizuită și adăugită, Vol. II, București: Lumina Lex, 2007, p. 290.

²⁵ <http://www.info.gov.za/view/DynamicAction?pageid=612>

Este alcătuită din preambul, 14 capitole (243 de articole) și 7 anexe. Documentul recunoaște „inechitățile trecutului” și constată că „Africa de Sud aparține tuturor aceluia care locuiesc în ea, este unitară prin diversitatea sa”. Una dintre valorile fundamentale este declarată renunțarea la rasism și sexism. Conține o interdicție asupra discriminării pe bază de orientare sexuală. Fixează 11 limbi oficiale (sepedi, sesotho, setswana, siswati, tshivenda, xitsonga, afrikaans, engleza, isindebele, isixhosa și isizulu) și cere ca guvernul și administrația locală să utilizeze în activitatea lor cel puțin două limbi dintre acestea, la alegere.

Comisia Pan Sud Africană pentru Limbi asigură implementarea dispozițiilor constituționale referitoare la funcționarea limbilor oficiale, inclusiv a celor utilizate în scopuri religioase (arabă, ebraică, sanskrită și altele).

Constituția conține referiri privind Comisia pentru Egalitate de Gen, Comisia pentru Promovarea și Protecția Drepturilor la cultură, religie și limbă regională, Avocatul Poporului, Auditorul General, Comisia Electorală, Autoritatea Independentă de Radiodifuziune.

Șeful statului. Președintele este ales de către Adunarea Națională din rândul membrilor săi, la prima reuniune după alegerea acesteia, pentru un mandat de cinci ani. Una și aceeași persoană poate fi realesă în funcția de președinte nu mai mult de două ori.

Este de menționat că la survenirea vacanței funcției prezidențiale, procedura de alegere a noului Președinte nu trebuie să întârzie, ea fiind organizată cel mult în 30 de zile de la momentul instituirii vacanței (art. 86). Președintele statului este și șeful executivului.

Președintele poate fi demis tot de Adunarea Națională, în situații expres reglementate de Constituție: gravă violare a Constituției, gravă încălcare în exercitarea mandatului sau incapacitate de exercitare a atribuțiilor funcționale. Demiterea se aprobă printr-o rezoluție votată cu cel puțin 2/3 din voturile membrilor Adunării (art. 89). De subliniat este că persoana demisă pentru violarea Constituției sau pentru alte grave abateri în exercitarea mandatului nu va putea beneficia de consecințele legale ale persoanei care a deținut funcția de președinte, dar nici nu va putea ocupa o altă funcție publică.

Constituția prevede și funcția de vicepreședinte, care este desemnat de Președinte, din rândul membrilor Adunării Naționale, având rolul să asiste președintele în exercitarea atribuțiilor sale. În atribuțiile Președintelui încredințate de Constituție și legislație intră: aprobarea și contrasemnarea legilor; trimiterea proiectelor de legi Adunării Naționale pentru reexaminare, trimiterea proiectelor de legi la Curtea Constituțională pentru luarea unei decizii privind constituționalitatea acestora; convocarea sesiunilor extraordinare ale Adunării Nați-

onale, Consiliului Național din provincii; crearea comisiilor de anchetă; aprobarea referendumurilor naționale; acceptarea și recunoașterea reprezentanților diplomatici străini; numirea ambasadurilor, reprezentanților plenipotențiarilor diplomatici și consulari; dreptul de grațiere; acordarea distincțiilor.

Puterea legislativă este acordată Adunării Naționale și Consiliului Național al Provinciilor (art. 42 din Constituție). Adunarea Națională este compusă din cel puțin 350 și cel mult 400 de membri (Constituția stipulând expres că acești membri pot fi atât femei, cât și bărbați), aleși pe un termen de cinci ani. Adunarea reprezintă interesele naționale prin inițierea, modificarea, respingerea sau aprobarea oricărui act legislativ, cu excepția celor ce țin de domeniul financiar, care este de competența unui membru ales al Cabinetului.

Cvorumul Adunării Naționale se consideră întrunit dacă sunt prezenți și participă la procedura de vot cel puțin majoritatea membrilor Adunării, în anumite cazuri Constituția indică pragul de 1/3 din membri. Actele și deciziile se adoptă cu simpla majoritate a voturilor exprimate de către cei prezenți (art. 53 alin. 1).

Persoana care prezidează ședința nu votează decât în situația parității de voturi obținute la luarea anumitor decizii, votul acesteia fiind decisiv, precum și în cazul în care Constituția obligă la întrunirea majorității de 2/3 din voturi.

Consiliul Național al Provinciilor reprezintă interesele provinciilor la nivel național, prin participarea la procesul legislativ național și prin oferirea unui forum național pentru examinarea publică a problemelor care afectează provinciile. În componența acestuia intră câte o delegație din fiecare provincie, delegațiile fiind compuse din zece membri fiecare. În aceste delegații intră delegați speciali și delegați permanenți. Delegații speciali sunt: Premierul provinciei, iar dacă acesta nu e disponibil, el desemnează un membru din legislativul provincial și alți trei delegați speciali. Delegații permanenți din componența fiecărei delegații sunt șase la număr. Șeful delegațiilor este reprezentat de persoana Premierului provincial sau a legislatorului indicat de către acesta (art. 60). Este de menționat că, în conformitate cu dispozițiile constituționale, componența fiecărei delegații include obligatoriu și membri ai partidelor minoritare atât ca delegați permanenți, cât și ca delegați speciali. Dintre membrii permanenți ai delegațiilor se alege președintele Consiliului Național al Provinciilor pentru o durată de cinci ani. Tot în aceleași condiții se aleg și doi vicepreședinți ai Consiliului Național al Provinciilor.

Provinciile reprezentate în Consiliul Național al Provinciilor sunt: Eastern Cape; Free State; Gauteng; KwaZulu-Natal; Limpopo; Mpumalanga; Northern Cape; North West; Western Cape (art. 103 alin. 1). Fiecare provincie, la rândul său, își poate adopta o proprie constituție și amenda cu votul a 2/3 din membrii

legislativelor provinciale (art. 142). Pentru validitatea acestor acte este obligatorie implicarea și confirmarea legalității procedurii și conținutului de către Curtea Constituțională.

Printre altele a fost adoptat amendamentul care a permis deputaților să treacă de la un partid la altul fără să-și piardă locul în parlament.

Se creează Comitete Unificate care reglementează procedurile ce sunt desfășurate în comun de către Adunare și Consiliu.

Puterea executivă este acordată Cabinetului de Miniștri, condus de Președinte, care este și șeful statului (art. 83). Cabinetul mai este compus din vicepreședinte și miniștri. Miniștrii sunt aleși din rândul membrilor Adunării Naționale, cu excepția a două persoane care pot veni din afara Adunării Naționale. Numărul miniștrilor este la discreția Președintelui. Rolul principal al Cabinetului ține de elaborarea și implementarea politicii naționale, de coordonarea organelor administrative, pregătirea și inițierea legislației și punerea în aplicare a ei, astfel cum prevede Constituția.

Președintele mai poate numi viceministri din componența Adunării, dar și din afara acesteia, cu condiția că numărul de viceministri din afara Adunării nu va fi mai mare de doi.

Membrii Cabinetului răspund colectiv și individual în fața Parlamentului pentru exercitarea funcțiilor lor. Constituția stipulează verigile de exercitare a puterii executive, și anume: guvernul național, guvernele provinciale și cele locale, relația dintre ele fiind de interrelaționare și interdependență, ele fiind totodată diferite (art. 40 alin. 1).

Parlamentul poate adopta moțiuni de cenzură pentru a-și exprima neîncrederea față de Cabinet. Constituția stipulează două situații în acest sens: exprimarea votului de neîncredere față de Cabinet excluzând Președintele și exprimarea neîncrederii față de Președinte. În prima situația Președintele urmează să reconstituie Cabinetul într-o nouă componență, iar în cea de-a doua acesta, împreună cu toți membrii Cabinetului, demisionează (art. 102).

Puterea judecătorească este compusă din Curtea Supremă de Apel, Înalta Curte, Curtea Magistratilor și alte curți asimilate Curții Înalte sau de magistrați, stabilite printr-un act legislativ.

Curtea Supremă de Apel este compusă din președinte, vicepreședinte și un număr de judecători de apel determinat de un act legislativ. Termenul de activitate a acestora este stabilit prin acte legislative separate.

Un loc aparte în acest sistem este atribuit Curții Constituționale, care este compusă din președintele Curții, vicepreședinte și nouă judecători. Judecătorii Curții Constituționale sunt numiți pe un termen de doisprezece ani de Președintele țării la propunerea ministrului responsabil de administrarea justiției.

Curtea Constituțională are menirea de a soluționa disputele dintre organele de stat, decide cu privire la constituționalitatea oricărui proiect de lege parlamentar sau provincial, decide cu privire la constituționalitatea modificărilor operate în Constituție, asupra acțiunilor Curții Supreme de Apel, Înaltei Curți sau ale instanțelor cu statut similar.

Conform art. 44 alin. 1 lit. a, p. i., Adunarea Națională are împuternicirea de revizuire a Constituției. În același timp, Consiliul Național al Provinciilor participă la revizuirea Constituției în condiții expres stipulate în Legea Fundamentală.

În ceea ce privește modificarea unor prevederi ale Constituției, se cere întrunirea votului a cel puțin 75% din membrii Adunării Naonale și a votului a cel puțin 6 provincii exprimat de Consiliul Național al Provinciilor. Pentru amendarea Cap. 2 se obligă întrunirea votului a cel puțin 2/3 din membrii Adunării Naționale și a celui al minimum 6 provincii exprimat de Consiliul Național al Provinciilor. Alte dispoziții constituționale se pot amenda prin votarea în favoarea amendamentului de către cel puțin 2/3 din membrii Adunării Naonale. Dacă însă amendamentul afectează dispoziții ce țin de activitatea nemijlocită a Consiliului Național al Provinciilor, de limitele teritoriale provinciale, competența și funcțiile instituțiilor provinciale sau pur și simplu are ca efect modificarea unei dispoziții ce vizează concret o problemă provincială, este necesară întrunirea cumulativă și a votului favorabil din partea a cel puțin 6 provincii (art. 74 alin. 1, 2, 3).

Este de menționat că, înaintea demarării propriu-zise a procedurii de votare a amendamentelor conform regulilor de mai sus, propunerile de modificări se supun dezbaterilor publice, orice comentariu sau interpretare se aduce la cunoștința speakerului sau a președintelui Consiliul Național al Provinciilor, urmând ca acestea (fiind relevante) să fie dezbătute și luate în considerare la exprimarea votului.

La finalul procedurii de amendare, pentru ca amendamentul să intre în vigoare, actul este transmis Președintelui pentru promulgare.

ALBANIA

Denumirea oficială: Republica Albania

Capitala: Tirana. **Limba oficială:** albaneza. **Suprafața:** 28.700 km². **Locuitori:** 3.130.000 (2005). **Religia:** Islamism, creștinism (ortodoxism, catolicism)²⁶. În afară de albanezii majoritari, populația este constituită din etnici minoritari: greci, aromâni, sârbi, bulgari. Concentrarea maximă a populației este înregistrată în partea centrală și pe litoral, unde se întind câmpii și coline care restrâng în jurul lor majoritatea populației, dar și depresiuni drenate de râuri²⁷.

Constituția Republicii Albania. Anterior, în diverse perioade istorice, în țară au mai acționat șase constituții (1976, 1968, 1946, 1939, 1928, 1925). Alte acte importante privind organizarea constituțională a Albaniei, în vigoare până la adoptarea actualei Constituții, au mai fost: 1) o constituție provizorie – Legea cu privire la principalele prevederi constituționale din 1991 (include o tratare detaliată a principalelor instituții ale statului, precum și unele dispoziții constituționale de principiu) și 2) proiectul de constituție supus dezbaterii publice, dar respins prin referendumul din 1994²⁸. Constituția în vigoare a fost elaborată de Comisia Constituțională Parlamentară, aprobată de Adunarea Republicii la 21 octombrie 1998, adoptată prin referendum la 22 noiembrie, în vigoare de la 28 noiembrie al aceluiași an. Este prima Constituție adoptată după căderea regimului comunist.

Constă din preambul și 18 părți (183 de articole)²⁹. Constituția declară Albania stat unitar și indivizibil, cu formă de guvernământ republică parlamentară. Independența statului, integritatea teritoriului acestuia, demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, echitatea socială, orânduirea constituțională, pluralismul, egalitatea și moștenirea națională, coexistența religioasă, inclusiv coexistența și înțelegerea reciprocă dintre albanezi și minoritățile naționale, sunt recunoscute drept principii fundamentale pe care statul este obligat să le respecte și să le protejeze (art. 3).

În afară de un set standard de drepturi ale cetățenilor, fixează „scopurile sociale” ale statului. De exemplu, „asigurarea întregii populații apte de muncă cu loc de lucru”, „crearea unui mediu ecologic sănătos pentru generațiile

²⁶ *Enciclopedia universală Britanica*, Vol. 1, p. 92.

²⁷ Dragomirescu Ș., Săgeată R. *op. cit.*, p. 58.

²⁸ C. Călinoiu, V. Duculescu, G. Duculescu. Vol. II, *op. cit.*, p. 184-188.

²⁹ Конституция Республики Албания от 21 октября 1998 года, www.concourt.am/.../albania/albani-r.htm, vizitat la 14.04.15.

din prezent și cele viitoare”, „cel mai înalt nivel, după posibilități, al sănătății fizice și psihice”, „dezvoltarea sportului” etc. (art. 59). În același articol se spune că, prin judecată, cetățenii nu pot să obțină de la guvernanți îndeplinirea promisiunilor lor.

Șeful statului. Președintele Albaniei este șeful statului și reprezintă poporul acestuia. În funcția de Președinte pot fi alese persoanele ce au dobândit cetățenia Albaniei prin naștere, care locuiesc cel puțin ultimii zece ani pe teritoriul țării și au vârsta de la 40 de ani (art. 86). Candidaturile pot fi propuse de către un grup alcătuit din cel puțin 20 de deputați.

Președintele este ales de Adunarea Republicii Albania (*Kuvend*), cu votul majorității de trei cincimi a membrilor săi. În cazul în care niciun candidat nu întrunește numărul necesar de voturi, se organizează până la cinci tururi de alegeri. Dacă și în cel de-al cincilea tur niciun candidat nu întrunește numărul necesar de voturi, Kuvendul este dizolvat și în termen de până la 60 de zile sunt organizate alegeri parlamentare noi. În cazul în care nici acest Kuvend nu va alege Președintele țării, el este iarăși dizolvat și urmează din nou alegeri parlamentare. Kuvendul ulterior va alege Președintele țării, dar deja cu votul majorității simple a membrilor săi.

Durata mandatului de președinte este de cinci ani. Una și aceeași persoană poate fi realeasă în această funcție doar o singură dată.

Puterea legislativă este exercitată de Kuvend – organ reprezentativ constituit din 140 de deputați, dintre care 100 de deputați sunt aleși în circumscripții uninominale, proporțional numărului de alegători, iar 40 – în baza listelor de candidați înaintate de partide politice sau blocuri electorale (art. 64). Durata mandatului deputaților este de patru ani.

Puterea executivă aparține Președintelui și Guvernului, ultimul determinând și direcțiile generale ale politicii de stat.

Consiliul de Miniștri este format din prim-ministru, viceprim-ministru și miniștri. Consiliul de Miniștri exercită orice funcție de stat care nu ține de competența altor instituții statale sau administrației locale (art. 95).

Prim-ministrul este numit în funcție de Președintele țării, la propunerea partidului sau alianței parlamentare majoritare. În cazul în care Kuvendul nu acceptă propunerea Președintelui, acesta dizolvă legislativul.

Miniștrii sunt numiți de Președintele Albaniei, la propunerea prim-ministrului.

Puterea judecătorească este exercitată de Judecătoria Supremă, curțile de apel și judecătoriile de primă instanță. Kuvendul poate decide crearea unor instanțe judecătorești pentru anumite sfere, dar în niciun caz instanțe judecătorești excepționale (art. 135).